

Plan managerial al acad. Ion Tighineanu

„Edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere – obiectiv major al Academiei de Științe a Moldovei ca for al demnității și consacării”

Situația curentă

În urma implementării reformelor, domeniile cercetării și inovării din țara noastră se regăsesc actualmente pe o platformă cu câțiva piloni de bază, rolul fiecărui pilon fiind determinat de Codul cu privire la știință și inovare din 15 iulie 2004 (republicat). Conform acestuia, elaborarea și promovarea Programului național, strategiilor sectoriale și planurilor de acțiuni privind implementarea lor este asigurată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, iar implementarea politicii de realizare a Programului național și a strategiilor sectoriale, de administrare a bugetului aprobat pentru finanțarea proiectelor și gestionarea fondurilor naționale în domeniul dezvoltării, fondurilor din programele bilaterale și multilaterale lansate în cadrul acordurilor de cooperare cu organizații și fundații internaționale ține de competența Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare, subordonată Guvernului.

În aceste condiții, Academia de Științe a Moldovei, în calitatea sa de instituție publică de interes național, autonomă și independentă de autoritățile publice, apolitică, ce reunește personalități cu realizări deosebite în domeniile cercetării și inovării, are următoarele atribuții de bază: a) exercită rolul de consultant strategic al Guvernului la stabilirea priorităților în domeniul cercetării fundamentale și aplicative; b) elaborează raportul asupra stării științei, cu reflectarea politicilor elaborate și modului de implementare a acestora la nivel național; c) stimulează creația științifică și culturală; d) organizează evenimente științifice naționale și internaționale; e) mediatizează rezultatele cercetării și dezvoltării; f) elaborează previziuni privind dezvoltarea domeniilor cercetării și inovării etc.

Pe lângă acestea, Codul cu privire la știință și inovare republicat stipulează că secțiile de științe ale Academiei de Științe a Moldovei organizează, la solicitarea organelor centrale de specialitate ale statului, audierea publică a rezultatelor din cadrul proiectelor de cercetare și inovare în domeniile de competență.

PROGRAMUL DE ACTIVITATE

Obiective

- 1. Revigorarea Academiei de Științe a Moldovei, fortificarea rolului și prestigiului ei în societate**
- 2. Creșterea vizibilității și recunoașterii internaționale a Academiei de Științe**
- 3. Consolidarea comunității academice prin Secțiile de Științe ale AȘM**
- 4. Valorificarea potențialului membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor noi ai secțiilor de științe ale AȘM**
- 5. Modificarea Codului cu privire la știință și inovare,**
- 6. Atragerea finanțării extrabugetare la nivel național și asimilarea fondurilor regionale/europene/internaționale**
- 7. Eficientizarea activității Secțiilor de Științe și a Aparatului administrativ al Prezidiului**

1. Revigorarea Academiei de Științe a Moldovei, fortificarea rolului și prestigiului ei în societate

În ultimul timp se atestă o doză de neîncredere a societății în cercetarea științifică, în capacitatea ei de a contribui esențial la prosperarea țării. Sunt necesare eforturi pentru a schimba această atitudine, pentru a recupera imaginea activității științifice și a convinge societatea că fără știință și tehnologii avansate nu poate fi construită o țară modernă și prosperă. Este recunoscut faptul că în secolul XXI nivelul științei reflectă dinamica de dezvoltare a economiei și societății unui stat. În aceste condiții, Academia de Științe trebuie să întreprindă eforturi majore pentru a-și consolida rolul de cel mai înalt for științific al țării, a promova autoritatea științei autohtone și prestigiul activității științifice.

Acțiuni ce urmează a fi întreprinse:

1. A promova în funcții de conducere la nivel de Academie și Secții ale AȘM persoane cu o pregătire multilaterală și viziuni largi, capabile să se dedice total intereselor Academiei și care:
 - prin activitățile lor să contribuie la dezvoltarea științei și culturii în domeniile de competență,
 - să dialogheze cu societatea civilă, cu factorii de putere și decizionali în cadrul unei comunicări de parteneriat constructiv,
 - să promoveze spiritul demnității și al respectului pentru membrii Academiei de Științe a Moldovei, pentru cercetătorii științifici în general.
2. A promova în rândurile membrilor Academiei de Științe a Moldovei, prin alegeri competitive și în spiritul unei depline transparențe, creatori intelectuali veritabili, personalități consacrate, cu capacități de lider în domeniile lor de activitate și experiență care le-ar permite expertizarea deciziilor, proiectelor și strategiilor statale.
3. A transforma tribuna Academiei de Științe în platformă de:
 - coagulare a valorilor autentice naționale în știință și cultură,
 - semnalare a problemelor de importanță majoră pentru societate,
 - abordare științifică a problemelor, unde savanții se expun referitor la cele mai importante aspecte ale identității și istoriei noastre, ale prezentului și viitorului țării,
 - prognozare a căilor de dezvoltare a țării prin fundamentarea rolului științei și inovării în societatea modernă,

- argumentare a necesității de majorare a volumului de finanțare bugetară pentru domeniile științei și inovării ca o condiție de bază pentru asigurarea atractivității acestor domenii și a dinamicii ascendente în dezvoltarea lor.
4. A susține crearea și fortificarea școlilor științifice naționale, a promova dănuirea în timp a tradițiilor stabilite în cercetare, atragerea tinerilor talentați și transmiterea experienței din generație în generație.
 5. A schimba paradigma evaluării rezultatelor științifice prin plasarea accentului principal pe evaluarea calității lor (cu diminuarea relativă a importanței evaluării cantitative ce mai predomină).
 6. A organiza prezentarea lecțiilor publice, inclusiv în cadrul lecturilor academice, la Academia de Științe a Moldovei pe importante probleme științifice sau pe probleme stringente ale societății noastre, în ultimul caz cu invitarea parlamentarilor și a reprezentanților ministerelor de resort.
 7. A promova rezultatele cercetărilor de mare valoare fundamentală sau aplicativă în domeniile științei, culturii și inovării prin publicarea unor rezumate extinse în revista Akademos.
 8. A disemina rezultatele științifice în societate prin diferite evenimente și inițiative (Ziua AȘM, Ziua Științei, alte activități promoționale), a realiza materiale de prezentare a Academiei de Științe a Moldovei.
 9. A actualiza și reedita volumul dedicat membrilor titulari, corespondenți și de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei.

2. Creșterea vizibilității și recunoașterii internaționale a Academiei de Științe

După fondarea sa în anul 1961, Academia de Științe a Moldovei s-a aflat în avangarda cercetării științifice fundamentale și aplicative, transformându-se cu anii într-o platformă de pregătire a cadrelor de cea mai înaltă calificare, unde, în decursul câtorva generații, s-au format personalități notorii și școli științifice, recunoscute la scară națională și internațională. Academia a fost instituția responsabilă de asocierea Republicii Moldova la programele comunitare, reușind realizarea asocierii la PC7 în ianuarie 2012 și la Orizont-2020 în iunie 2014. În iulie 2018 Academia de Științe ocupa locul 695 în Clasamentul internațional Webometrics.info al Centrelor de cercetare, cedând aproape 400 de poziții față de anul 2015, când a fost atinsă cea mai înaltă cotă – locul 305. Actualmente sunt necesare eforturi consolidate pentru a reuși creșterea vizibilității și recunoașterii internaționale a Academiei de Științe a Moldovei.

Actiuni ce urmează a fi întreprinse

1. A dezvolta colaborarea cu ALLEA, ICSU, MAAN, Academiiile de Științe din țările din regiune (Academia Română, Academia Națională de Științe a Ucrainei, Academia Națională de Științe din Belarus etc.) și a extinde cooperarea științifică interacademică prin semnarea noilor acorduri de cooperare cu academii de științe, precum și cu asociații interacademice (e.g. AE – Academia Europeană; EASA – Academia Europeană de Științe și Arte (European Academy of Science and Arts); TWAS – Academia Mondială de Științe (The World Academy of Sciences); IAP – Rețeaua globală a academiilor de științe și cooperarea interacademică; EASAC – Consiliul Consultativ al Academiiilor Europene de Științe (European Academies Science Advisory Council) etc.
2. A organiza participarea AȘM și a membrilor săi în activitățile și inițiativele interacademice de integrare în Spațiul European de Cercetare (ERA – European Research Area), a utiliza programul EURAXESS pentru promovarea imaginii Academiei de Științe a Moldovei, atragerea experților etc. (AȘM fiind responsabilă de implementarea Programului EURAXESS în Republica Moldova).
3. A recomanda și promova personalități notorii din Republica Moldova, inclusiv membri ai AȘM, în calitate de membri de onoare ai Academiiilor partenere și/sau membri ai comisiilor din cadrul lor, specializate pe probleme de interes pentru țara noastră.
4. A alege în calitate de membri de onoare ai AȘM personalități notorii, inclusiv din diasporă, care și-ar asuma rolul de ambasadori ai științei și culturii noastre în lume.
5. În cadrul lecturilor academice, a invita personalități notorii, inclusiv laureați ai celor mai prestigioase premii internaționale în știință și cultură, pentru a sensibiliza societatea noastră și totodată a ne promova vizibilitatea la scară internațională.
6. A organiza la Academia de Științe a Moldovei evenimente importante în cadrul parteneriatelor cu alte Academii și organizații din domeniul științei și culturii pentru a promova imaginea instituției la scară națională și internațională. În particular, a organiza în viitorul apropiat ședința Board-ului ALLEA la Academia de Științe a Moldovei.
7. A găzdui la Academia de Științe a Moldovei conferințe/simpozioane tematice organizate la nivel european sau internațional de către societățile profesionale ale cercetătorilor.
8. A elabora și lansa un nou portal electronic al Academiei de Științe a Moldovei, în corespundere cu exigențele zilei, informația de bază fiind accesibilă în trei limbi – română, engleză și rusă.

9. A elabora și edita un nou pliant de promovare a Academiei de Științe a Moldovei și Secțiilor de Științe ale AȘM.
10. A încuraja includerea în lucrările științifice publicate de către sau cu participarea membrilor AȘM, la compartimentul afiliere, instituția *Academia de Științe a Moldovei*.

3. Secțiile de Științe ale AȘM – platforme de consolidare a comunității

Recent, în conformitate cu modificările la Codul cu privire la știință și inovare, numărul secțiilor de științe a fost redus. Actualmente, în corespundere cu domeniile științifice, Academia de Științe întrunește:

- Secția științe ale vieții;
- Secția științe exacte și ingineresti;
- Secția științe sociale, economice, umanistice și arte.

Secțiile de Științe în formulă nouă urmează să se transforme în platforme de consolidare a comunității prin diverse activități sinergice și, împreună cu filialele AȘM din Bălți și Cahul, să formeze verigi sustenabile de conexiune între AȘM și alte entități din domeniul cercetării și inovării (institute de cercetare, universități, întreprinderi inovative etc.).

Acțiuni ce urmează a fi întreprinse:

1. A fortifica rolul Secțiilor de științe ale AȘM în consolidarea comunității prin organizarea de manifestări științifice și culturale, a transforma fiecare Secție într-o platformă de schimb de informații și dezbateri pe cele mai actuale probleme ale științei și societății din domeniile inerente Secției.
2. A crea în cadrul Secțiilor de științe Comisii specializate pentru a impulsiona și monitoriza procesul de dezvoltare a unor domenii strategice, în conformitate cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU și ale Strategiei naționale de dezvoltare Moldova-2030, și a identifica posibilități pentru soluționarea problemelor vitale ale societății legate de sănătate; securitatea alimentară, energetică și demografică; protecția mediului etc.
3. A organiza seminare specializate ale Secțiilor de Științe, precum și a promova abordarea în colaborare dintre Secții a unor teme interdisciplinare de mare perspectivă pentru știință și societate.

4. A consolida rolul Secției de Științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM în promovarea culturii naționale, cultivarea limbii române, edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere.
5. A transforma audierile publice ale dărilor de seamă pentru proiectele de cercetare și inovare în platforme de:
 - familiarizare a societății cu realizările științei;
 - dezvoltare și implementare a unei culturi științifico-tehnologice în societate;
 - promovare a rezultatelor obținute spre implementări (a invita reprezentanți de la ministerele de resort, uniuni de creație, asociații de producere, întreprinderi etc. și a transmite audierile publice online, evitând totodată aspecte pur birocratice și formalități).
6. În cadrul Secțiilor de științe a organiza manifestări consacrate celebrării aniversărilor membrilor AȘM, sesiuni omagiale, lansări de carte etc.
7. A promova încheierea acordurilor de colaborare dintre Academia de Științe a Moldovei, reprezentată de Secțiile de Științe, și institutele de cercetare și universitățile din domeniile respective cu scopul realizării, prin eforturi sinergice, a activităților comune dedicate dezvoltării științei, culturii, inovării, transferului tehnologic.
8. În cadrul portalului electronic al Academiei de Științe a Moldovei, a elabora compartimente distincte pentru Secțiile de științe care să reflecte activitățile în domeniile de responsabilitate ale Secțiilor.

4. Valorificarea potențialului membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor noi ai secțiilor de științe ale AȘM

Actualmente AȘM are 77 de membri – 47 de membri titulari și 30 de membri corespondenți, distribuiți conform domeniilor în trei secții de științe:

- Științe ale vieții – 19 membri titulari și 13 membri corespondenți;
- Științe exacte și ingineresti – 17 membri titulari și 9 membri corespondenți;
- Științe sociale, economice, umanistice și arte – 11 membri titulari și 8 membri corespondenți.

Recent au fost aleși prin concurs câte 15 membri noi în fiecare Secție de științe (10 doctori habilitați și 5 doctori). Membrii titulari, membrii corespondenți ai AȘM (77 în total) și noii membri ai Secțiilor de științe (45 în total) intră în componența Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei.

Acțiuni ce urmează a fi întreprinse:

1. Pentru valorificarea expertizei științifice și culturale a corpului academic, a asigura prezența activă în spațiul public a membrilor titulari, membrilor corespondenți și noilor membri ai Secțiilor AȘM, în cadrul dezbaterilor pe teme actuale pentru societate.
2. În cadrul viitoarelor alegeri ai membrilor Academiei de Științe a Moldovei, a echilibra numărul de membri corespondenți cu cel al membrilor titulari. În acest context, a defini clar criteriile de valoare pentru alegerea membrilor corespondenți, care să reflecte la justa valoare contribuția candidatului la dezvoltarea științei și culturii naționale.
3. A elabora propria pagină web de prezentare pentru membrii AȘM și noii membri ai Secțiilor de Științe (cu acordul persoanelor respective).
4. A asigura membrii AȘM cu suport din partea Secțiilor de Științe pentru a iniția, în calitate de lideri ai unor echipe naționale, pregătirea, promovarea și realizarea proiectelor de anvergură în domeniul cercetării și inovării prin Academia de Științe a Moldovei.
5. A asigura membrii titulari, membrii corespondenți și noii membri ai Secțiilor de Științe cu acces la bazele de date în spațiul european în cadrul programului EduRoam (acces securizat și dezvoltat la nivel mondial pentru comunitatea științifică și educațională; în cazul Republicii Moldova el fiind asigurat prin conexiunea dintre rețelele RENAM și GEANT).
6. A promova majorarea indemnizațiilor membrilor AȘM și a identifica modalități de remunerare a cercetătorilor științifici aleși în calitate de membri ai Secțiilor de Științe. A elabora, în calitate de propuneri, modificări la legislația în vigoare referitor la eliberarea de impozitare a indemnizațiilor membrilor titulari și corespondenți ai AȘM.
7. De comun acord cu Comitetul sindical al AȘM, a asigura membrii Academiei de Științe a Moldovei cu foi de recuperare și tratament la sanatorii.
8. În cazuri excepționale, a identifica mijloace extrabugetare pentru a acorda ajutoare materiale membrilor AȘM.

5. Modificarea Codului cu privire la știință și inovare

Necesitatea perfectării modificărilor la Codul cu privire la știință și inovare (republicat) rezidă din situația creată în sistemul de cercetare, precum și din solicitările membrilor AȘM, fapt menționat inclusiv la sesiunea de constituire a Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei din 24 ianuarie 2019. În acest context, va fi creată o comisie constituită din membri ai Adunării Generale, pentru a formula și promova modificări și completări la Codul cu privire la

știință și inovare, inclusiv a modificărilor care ar permite *reîntoarcerea în subordinea AȘM a institutelor de cercetare*, și aducerea în concordanță cu situația reală a unor prevederi ce țin de organizarea și funcționarea Academiei de Științe a Moldovei.

Alte acțiuni ce urmează a fi întreprinse:

1. A promova modificări în vederea reorganizării Prezidiului AȘM în scopul asigurării reprezentativității prin includerea a câte 2 membri din fiecare Secție de Științe a AȘM. A constitui Biroul Prezidiului ca un organ executiv operativ, care va include conducerea AȘM (președinte, trei vicepreședinți și secretarul științific general).
 2. Articolul 63 stipulează că “Academia de Științe a Moldovei este o instituție publică de interes național, autonomă și independentă de autoritățile publice...”, care, conform Articolului 64 lit. a), exercită rolul de consultant strategic al Guvernului la stabilirea priorităților în domeniul cercetării fundamentale și aplicative. În acest context, a propune modificarea Codului pentru ca Academia de Științe a Moldovei să fie responsabilă de elaborarea Regulamentului cu privire la finanțarea instituțională a AȘM, cu aprobarea ulterioară de către Guvern.
 3. A propune alegerea conducătorului și adjunctului conducătorului Secțiilor de științe ale AȘM cu majoritatea simplă de voturi, deoarece condiția pragului de $\frac{3}{4}$ din voturile membrilor Secției de științe creează mari dificultăți în realizarea de facto a alegerilor.
 4. În aliniatul (4), Articolul 96 al Codului, este stipulat că “Proiectele din domeniile cercetării și inovării vor fi depuse în numele organizației în care activează conducătorul grupului de cercetători științifici”. Pentru ca respectivele consorții să fie viabile, este important de prevăzut posibilitatea repartizării surselor financiare instituțiilor-partenere, conform devizului de cheltuieli aprobat de finanțator.
- 6. Atragerea finanțării extrabugetare la nivel național și a fondurilor europene și internaționale, utilizarea infrastructurilor regionale și europene**

Membrii Academiei de Științe a Moldovei, în calitatea lor de lideri în domenii concrete sau la intersecție de domenii, pot crea echipe naționale pentru pregătirea, promovarea și realizarea unor proiecte importante cu atragerea finanțării extrabugetare naționale sau a fondurilor din afara țării.

Acțiuni ce urmează a fi întreprinse:

1. Luând în considerare expertiza științifică a membrilor AȘM și experiența lor în calitate de lideri, a promova formarea consorțiilor naționale în parteneriat cu mediul de afaceri (e.g. societăți comerciale în baza parteneriatului public-privat) pentru atragerea surselor de finanțare extrabugetară și realizarea cu succes a unor proiecte cu impact major asupra economiei și societății în ansamblu (Ex.: consorțiu format din Zona Economică Liberă Bălți, Universitatea de Stat Alecu Russo din Bălți, Academia de Științe a Moldovei cu Filiala din Bălți, parteneri din Germania).
 2. A susține participarea grupurilor de cercetare conduse de membrii AȘM în rețele și platforme comunitare cu activități de cercetare-inovare pentru accesarea cu succes a unor proiecte europene, inclusiv din cadrul programelor Orizont-2020 și Orizont-Europa, și a contractelor de pe piața inovațiilor din cadrul UE.
 3. A utiliza infrastructurile de cercetare europene, în particular infrastructura Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene (https://ec.europa.eu/info/departments/joint-research-centre_en) și infrastructura Institutului Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna, cu un beneficiu maxim pentru Republica Moldova.
 4. A crea platforme tehnologice naționale (de utilizare colectivă) în cadrul consorțiilor cu participarea sectorului privat.
 5. A extinde colaborarea europeană și internațională prin asociații ale cercetătorilor pe domenii.
- 7. Alte aspecte organizatorice, eficientizarea activității Secțiilor de Științe și Aparatului administrativ al Prezidiului**
1. A organiza activitatea Secțiilor de Științe cu implicarea directă a membrilor săi prin asigurarea condițiilor optime de exercitare a atribuțiilor de serviciu (în particular, fiecare Secție va dispune de o sală amenajată pentru desfășurarea meselor rotunde, seminarelor, atelierelor de lucru cu implicarea unui număr relativ redus de participanți).
 2. A transmite de la Academia de Științe rețelele ingineresti care se află pe teritoriile aferente institutelor de cercetare.
 3. A optimiza structura și a eficientiza activitatea Aparatului Prezidiului AȘM.
 4. A asigura muzeul AȘM cu materiale noi, a crea galerii audio și video în cadrul muzeului.
 5. A organiza în incinta sediului AȘM o sală de lectură cu o bibliotecă științifică specializată.
 6. A elabora și lansa un nou portal electronic al AȘM și a elabora, în colaborare cu membrii AȘM, un Regulament de plasare a diverselor documente și informații.